UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi sacraru[m] literaru[m]

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

48 Seducto[rum] (Verfyer narren) Nole. Ex inte[n]tione seducere ad mortale/ ad veniale: p[un]ct[u]m mortale publice facere: spe[cie]m mali p[re]te[n]dere: no[n] nociua bona indiscrete facere: ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-70346

Visual Library

igiť gaudijs ꝛ ſocietatibꝫ huiꝰ mūdi abſtinēdū: alibi ciues ſctōꝝ ꝛ do-
meſtici dei/nō h. Audi Petꝝ in ep̄la ꝯformiter ad Chr̄m in euāgelio
loquētē ꝛ exhortātē: Obſecro vos tāq̄ꝫ aduenas ꝛ ꝑegrinos ꝛc̄. Serui
ſubditi eſtote. Ecce hec oīa (q̄ꝫ oēs/ꝑcipue tn̄ artifices ꝛ plebeios)
reſpiciūt ſeruos. Nō ſimꝰ igiť fatui/ſꝫ ſapiētes: q̄tenus hic ꝑ humilia
opa mereamur alibi in eternū exaltari. Rogemus dn̄m.

Dn̄ica.iij.poſt octauas Paſche. Seruatij.

Stultoꝝ infinitus eſt numerus. Eccl̄s.j. Euangelium.

Quadrageſimaoctaua turba ſtultoꝝ eſt: ſeductoꝝ (Verfier
narrē) Via mōſtrata eſt duplex. Vna ad dextrā ad celū: ar-
cta in ꝑncipio/in fine lata: qua Chr̄s gregē ſuū minat. Alia
ad ſiniſtrā/oīno ꝯtraria: q̄ minat diabolꝰ ſuos/adiuuāte eū
mūdo ꝛ carne ꝛ mala ꝯſuetudine: ꝛ eūtiū multitudo ſil'r in eā eſt: vt
nuꝑ deductū ē. Sūt itaq̄ꝫ q̄ nō ſuis pctis ꝯtēti/ēt alios ſeducūt ꝑ viā D
hāc: ꝑ mali exēpli exhibitōem ꝛ ſcādala q̄ ꝑbēt. Qui. vij. nol' dinoſcūť.

Prima nola eſt: ex intentōe ꝛ ꝓpoſito ſeducere ad mortale: inſtrumē
ta diaboli/q̄bꝫ vtiť tanq̄ꝫ incēdiarijs Chr̄i inimici. Namꝙ Chr̄s ad vi
am eternā a pctis ducit: illi de via iuſticie ad pctā inducūt/grauiſſimi
pctōres. Placꝫ deo ſacrificiū aīaꝝ/qd̄ ei afferūt zeloſi: ecōtrario igiť q̄
ſeducūt aīas/ḡuiſſimis penis puniēť: expediret plane ei q̄ talis eſt vt
mola aſinaria ꝛc̄. Et q̄ ſunt tales: ipi ſunt q̄ ꝑuulos ꝑ luxuriam ſedu-
cūt: docet eos ſe maſtupare/fornicari ꝛ ceteras pudēdas abominatio
nes/q̄s in eternū nō ꝯfiterēť. O q̄ꝫ grāde delictū (q̄s dn̄s tā diligenter
ꝯplexꝰ ē dicēs: taliū ē regnū celoꝝ) ſeducere ꝛ corrūpe. Sūt ſcd̄o illi q̄
ꝑſtāt occaſionē peccādi paſſionatꝫ: eos iducētes ſciēter ad irā/blaſphe
mias/ebrietates/vina ſalſantes/aut fortiori vino diluētes. Sic q̄ femi
nas ꝑuas ad ꝯcupiſcētiā vbis alliciūt aut moribꝫ/q̄ al's de ſe ſolū eēnt
venialia: ꝑ intētōem aūt malā efficiunť eis mortalia. Tertio illi dn̄i q̄
fatuos naturales inducūt ad actꝰ de gn̄e ſuo pctā mortalia exiſtētes
.ſ. fornicatōem/blaſphemias/dāna ꝑximoꝝ notabilia: q̄uis eñ fatui
illi mortal'r nō peccēt: illos tn̄ q̄ eos inducūt ad exercitia talium actu-
um puto peccare.

Scd̄a nola: ex intentōne ꝛ ꝓpoſito ſiue aduertēter aliquē ſeducere E
ad veniale. Si q̄s inducit aliū ꝑ pctm̄ veniale ad peccādum venial'r/
peccat venial'r: ſicut ꝑ vbū iocoſum aliū q̄s mouet ad ſil'e dicēdū vel
riſū vel letitiā ineptā ſiue irrōnabilē. Si āt ꝑ tale qd̄ de gn̄e ſuo eēt ve
niale/puta ꝑ vbū iocoſū/intēderet ꝑximū a triſticia releuare: aut alio
ſil'i bono fine: nō iam ſeduceret/ſꝫ potiꝰ reduceret: aut in via dei fortifi
caret. Sicut feciſſe legiť b. Bern. faciēs ceſpitare frēm quēdā: vt dicit
Bonauē. in. ij. ſn̄iaꝝ. ſꝫ ꝛ aliq̄n h̄ eſt actꝰ eutrapelie. Si aūt ꝑ mortale
q̄s vult aliū inducere ad veniale/ſicut faciūt q̄ ꝑ detractōnes aut alia

verba turpia que ſunt peccata mortalia/conantur homines ad riſum
inducere:talis vtiqꝫ fatuus eſt petõr mortalis.
Terti nola:nõ ex intentõe pſtare ſcãdalũ/tñ petm̃ mortale publice
facere. Sunt q̃ nõ peccãt ideo vt alios ſeducãt/ſꝫ ſolũ q: volũt ſatiſfa-
cere ſue voluptati:nõ curãtes ꝙ alij inde ſcãdalizant/ꝛ occaſionẽ capi
unt inde cadẽdi in via moꝝ:q̃les ſunt oẽs publice peccãtes/ꝛ exẽpla
malũ pſtãtes. Ve mũdo a ſcãdalis:necẽ eſt vt ſcãdala eueniãt. Et qs
ſtatus ẽ liber hac nola? Plane nullus/ſpũaliũ ꝛ ſeculariũ/ſubditoꝝ ꝛ
p̃latoꝝ. Accipe in p̃mis ſubditos. Nõne vnus alteri ẽ occaſio peccan-
di?ꝛ nõ aliter q̃ꝫ vnus leproſus decem ſanos inficit ſe inuicẽ perimũt:
vnus ab alio exemplũ capit:h talia facit ꝛ hec:ꝛ cur nõ ego? Pomum
vnũ putridũ decẽ inficit:ꝛ vn᷒ aliũ incẽdit ad neq̃tias. Accipe ꝛ intue
re deinde economos/patresfamilias/parẽtes:diſſoluti ſunt/impij i ,de
uti/impudici:ꝛ ſic deriuãt ad filios ꝛ filias ꝛ familiã. Sꝫ inq̃s? verbis
corripio. Eſto tũc bñ q̃dẽ/ſꝫ multo melius ſi facto corripueris. Nũq̃ꝫ
ad ſibilũ vel aculeũ intantũ diſcit iuuẽcus arare/q̃ntũ ſi boui ꝯiunge
F ret ſimul trahẽti. Sic docuit Jeſus faciẽdo/nõ ſolum dicẽdo. q̃ꝫ effi-
cax ſit exemplo docere/oñdit Ariſto.in.x. Ethi. ꝛ cãm reddit. Docet ꝛ
illud factũ abbatis/de q̃ in ſumma p̃dicãtiũ in vbo Exemplũ. vñ ꝛ q̃
dam ex ſeq̃ntibꝫ ſumpſi:ex ꝓpria aũt inuentõne q̃ nõ ſunt notata ſuis
autoribꝫ. Sed ꝑge ad politicos:ꝛ vide queãdmodũ hac nola ſint no-
tati in vtroqꝫ ſtatu/ſpũali ꝛ ſeculari. Nõne p̃ncipes ſunt cauſa vel occa
ſio ſeductõis orbis vniuerſi ꝑ ſua mala exẽpla? Ipi vt oues p̃uie ſeq̃n-
tes ſeducũt:ipi paxill᷒ putridus ꝛ columna cui incũbunt ſubditi:qua
fracta/oẽs ei innitẽtes labunt. Et qual'r inq̃s agemus? Hoc:vt eis ea
tenus innitaris q̃tenus ipi deo. Jubet ſibi h pacto inniti robuſta illa
ecce columna Paulus: Imitatores mei eſtote ſicut ꝛ ego Chriſti. Et
Jeſus in euãgelio hodie voluit etiã vt apl'i ſibi innitereñt ſm humani
tatẽ:q̃ꝓpe ꝙ ait: Niſi ego abiero/paraclet᷒ nõ veniet. Itaqꝫ ꝛ tu p̃latos
imitare inq̃ntũ ipi Chr̃m:illic igit fixa ſint corda noſtra. Et cui ꝯpa-
rabo p̃latos ꝛ ſubditos noſtre miſere tẽpeſtatis? Ruſticis de q̃bꝫ nar-
rat ꝛ recitat in ſpe.morali/pte.iij.li.iij.diſt.xvij.ar.ix.ibi/ſcdo vitãdũ.
Homo q̃dã volẽs arborẽ inclinare multos ſocios aggregauit:q̃ aſcẽ
dẽs in arborẽ ſummitatẽ arboris app̃hẽdens/depẽdit in ea deorſum
trahẽdo:ſcõs vo manibꝫ app̃hẽdit pedes p̃mi/terti᷒ ſcdi/ꝛ q̃rt᷒ tertij/
ꝛ ſic de alijs. Cũ aũt p̃mus pondere grauatus ſcreare vellet in man᷒/
auulſe ſunt ab arbore:ꝛ ſic ipe ꝛ oẽs alij pariter ceciderũt. Arbor eſt
crux Chr̃i.i. vita crucifixa.h ẽ vita chr̃iana bona ꝛ honeſta. Principa
lis ruſticus eſt p̃latus/q̃ debet vitã hãc in apice app̃hendere:debẽt eñ
eſſe ꝑfecti:ꝛ(vff den tolden der volkõmenheit)debet vitã hanc manu
opis app̃hendere:ſicqꝫ in eo pendere dñt ſubditi cũ ſequẽtes ꝛ ſibi in-
G herentes. Sꝫ q̃d? Arbor hui᷒ vite aſpa eſt/ꝛ graue pondus ſubditoꝝ,

Deponit igit̃ ſtultus p̃latus manus op̃is/bonã vitã relinq̃ns/q̃rens q̃
ſua ſunt ꝯſolatões/expuẽs in manus:q̃ fit vt oĩs ꝑp̃l's ſubditus a vita
bona cadat. Ut de cancro dictũ eſt ſupius:q̃ retrocedẽs gradiebat̃ ex
emplo ſenioris cãcri ipm rep̃hendẽtis. Uide Grũtſch.xxv.ñ.z.D.et
erit aptũ ꝓpoſito. Ve mũdo a p̃latis ꝛ rectoribꝰ negligẽtibꝰ ꝛ mala exẽ
pla p̃bentibꝰ:multo ſatiꝰ eſſꝫ (ſi Chryſoſt.credit̃)nullos h̃c p̃latos q̃ꝫ
tales duces ſeducẽtes. Quãto maiores ſunt/tãto ꝑiculoſiores:inſtar
vmbrarꝫ magnarꝫ arborꝫ nucũ/q̃ oĩa reddũt ſterilia vt nihil fructifi-
cẽt. Sic nimirꝫ tales p̃lati nõ ſinũt ſubditos aliq̃d boni ꝑficere:ſꝫ oĩa
inficiũt/inſtar camini nõ purgati. Sic coquus arte ſua ꝑitus/habeat
cibos optimos:ꝑfecto nihil boni coquet/ſi caminꝰ fuerit fuliginoſus
ꝛ ſtillãs in patellas ꝛ ollas. Sic de camino p̃latorꝫ fuliginant̃ oĩa q̃ ꝑ
ſubditos bonos vel minores p̃latos ꝓ reformatõe morꝫ attẽtant̃. Uos
aũt o frẽs eos nolite imitari:nolite facere ſm eorꝫ facta/ſed v̾ba q̃ ex
euangelio recitant. Si ſm exempla viuere vultis/ſm meliora viua-
tis. Femina curioſa optimũ ſpeculũ intuet̃:ꝛ ſcriptor optimũ exem-
plar eligit/ꝛ pictor imaginẽ pulchriorẽ:ꝛ nos itidem facimus. ſunt ex
emplaria Chr̃s ꝛ ap̃li ꝛ multi ſanctorꝫ oĩs gñis/ſexus ꝛ ſtatus

Quarta nola:ſine intentõe ſeducẽdi ꝛ ſine actu malo ſpẽm mali p̃-
tendere. Sũt q̃ nõ faciũt publica mala:ſed tñ ſpẽꝫ mali nõ vitãt/nõ cu
rantes de h̃ an q̃s inde ſcãdalizet̃. Dic ex Antho.ꝑte.ij.ti.vij.ca.iiij.§.
iiij.ibi:Scãdalum occaſional'r. Dic q̃d viſum fuerit ꝯgruere ex codẽ. H
Adde. Plane alijs p̃bes ſcãdalũ:nõ eñ credũt te ꝯtinẽtẽ/cũ tenes ꝑſo
naꝫ ſuſpectã. Si eñ carnes porcinas nõ mãducas/ vt q̃d pẽdet lardũ
in celamine: Paulus iubet abſtinere in idolio a ſpecie mali: Sed ais:
Sctũs Uitaliꝰ nõ curauit abſtinere ſe a ſpecie mali:ſicut patꝫ in vi-
taſpa.q2 publice intrauit ꝓſtibulũ/q̃uis bona intẽtõe ꝛ caſte:vt vicꝫ
ꝯuerteret eas a mala vita ad bonã. Nõ rep̃peri ſuꝑ h̃ rñdẽtem. Mihi
aũt videt̃ ſaluo iudicio meliꝰ ſentientiũ:q2 faciebat h̃ ſpẽali inſtinctu
ſpũſſcti:ꝛ ſciebat q2 bñ faciebat. Nõ tñ in h̃ ſeq̃ndus/ſꝫ admirãdꝰ. Ta-
lia eñ p̃uilegia nõ ſunt trahẽda in ꝯſeq̃ntiã:ſicut in alijs factis ſctõrꝫ
patrꝫ drcũ grauiſſima ꝛ arduiſſima exercitia habuerint. Si nõ placꝫ
hec rñſio/queras aliam.

Quinta nola eſt:bona ſuperogatõis ſiue nõ neceſſaria ad ſalutẽ in
diſcrete exercere. Sunt aliq̃ ſimplices/q̃ dum vidẽt fieri opa ſupero
gatõis:qualia ſunt introitus religionis/ieiunia/elemoſyne/ꝛ ſiĩia:in-
de ſcãdalizant̃ ex ignorãtia vel paſſione. Et tũc abſtinẽdũ eſt talibꝰ ad
tp̃s q̃uſqꝫ informant̃ ſufficiẽter. Et q̃ h̃ nõ faceret/ſꝫ vellet eos nõ cu-
rare/fatue ageret. Quia dicũt ſcti/q2 ſalua triplici v̾itate debet q̃s ob-
mittere ꝓpter vitãdũ ſcãdalũ oĩa nõ neceſſaria ad ſalutẽ. Et dico non
neceſſaria:q2 illa q̃ p̃cepta ſunt nõ optet dimittere. Hoc eſt ꝯtra eos q̃
dicũt ſe mentiri debere ꝓpter ſcandalũ vitandalũ/aut peierare(Man

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

muoſ etwan liegen vmb frydens willẽ) Nõ eſt veꝝ h̄. Põt em̄ aliquã
do ꝟitas taceri: nunq̄ꝫ tn̄ dꝫ ꝯmitti mẽdaciũ ꝓ pace faciẽda. Q, ſi poſt
informatõem adhuc vellet ſcãdalizari: tũc ꝯtemnẽdũ eſt ſcãdalũ: qꝛ iã
J nõ puſilloꝝ/ſꝫ phariſeoꝝ cẽt: ſicut fecit dñs: Sinite eos ꝛc.

Sexta nola eſt: correptões ꝛ punitões indiſcrete infligere. Tantun
dem valꝫ punitio pctõꝝ/q̄ntũ valꝫ ad cohibitõem pctõꝝ. Ubi g̃ h̄ fi-
nis ꝯſeq̃ nõ poſſꝫ/ſꝫ poti⁹ ꝯ̄riũ: ꝛ inde ſcãdalizent̃ ꝛ ad pei⁹ ruerẽt/ceſ-
ſandũ ẽ. Qui g̃ nõ adverteret illud ꝛ vellet punire/ꝑ hũc actũ p̄ſtaret
occaſionẽ ruine. Silr̃ correctio fraterna tãtundẽ valet q̄ntũ ex h̄ emẽ
dat̃ frater: ſi em̄ ſcandalizat̃/ceſſandũ ẽ: niſi redũdaret h̄ in ꝑiculũ cõi-
tatis. Silr̃ doctrina ꝟitatis intercipiẽda ẽ cũ nocet: q̄ꝫuis falſitas nõ
ſit p̄dicãda. Vide hec in Roſel. ꝛ ad placitũ deducito: vel in Angeli.
Ego nõ habui tp̄s deducẽdi: nimis em̄ obruebar materia. Et forſitã
ſuffeciſſet ſolũ ea dixiſſe q̄ in trib⁹ p̄mis nolis tacta ſunt. Neſciebã tñ ſi
poſthac offerret ſe in aliĳs nolis materia hec: igit̃ eã hic poſui.

Septima nola: tp̄alia indiſcreta retinere/vel repetere cum ſcãdalo.
Sunt duplicia tp̄alia. Quedã ꝯmiſſa: ꝛ illa nõ ſunt dimittẽda ꝓpt̃ ſcã
dalũ alioꝝ. Sicut b. Tho. Cantuarieñ. nõ dimiſit qn̄ repeteret res ec
cleſie: q̄ꝫuis inde ſeq̄ret̃ ſcãdalũ regis Anglie. Veꝝ ſi tyrãn⁹ aliq̃s tene
ret aliq̄ bona eccẽ ꝛc. Dic ex Anth. vbi ſ̃. §. vj. circa finẽ. ꝛ ẽ notabilis
K additio/quã alibi legiſſe me nõ memini. Sũt alia bona tp̄alia q̄ noſtra
ſunt/ꝛ q̃ꝝ nos dñi ſum⁹: illa debem⁹ dimittere ꝓpter ſcãdalũ ortũ ex
ignorãtia/aut infirmitate/vel alr̃ ſedandũ ſcandalũ: nõ aũt ꝓpt̃ ſcãda-
lũ ortũ ex malitia. Et ꝓpter bonũ cõe facere debem⁹: ꝛ ꝓpt̃ bonũ rapiẽ
tiũ/ne maneãt in pctĩs: ꝛ ꝓpter bonũ repetẽtiũ/vt ꝯſolent̃: ſm Antiſ.
quẽ vide li. iĳ. ꝛ Antho. vbi ꝓus. Poſſent poni alie adhuc nole ꝓ tota
li materie euacuatõe. ſ. de ſacr̃alib⁹ ꝛ ſacramẽtis: vt ponit Anth. §. vĳ
Itẽ de biblia mea alteri p̄ſtanda/ſi eã peteret: ex Antiſ. ꝛ Angelica. §.
iĳ. ꝟbo/ſcandalũ. Itẽ ſimile ex Roſella.

Dominica quarta. xx. Caĳ.

Stultoꝝ infinitus eſt numerus. Eccẽs. j. Euangelium.
Vadrageſimanona turba ſtultoꝝ eſt voluptuoſoꝝ (Luſt
Q narrẽ) Qui voluptates q̄rũt in h̄ ſeculo carnales ꝓhibitas.
Tot nolis hi cognoſcunt̃/q̃t ſunt ea in q̃b⁹ voluptatẽ q̄rũt.
Nos ad pñs ꝯtenti erimus duodecim nolis.

Prima eſt: voluptatẽ q̄rere in actib⁹ venereis/in adulterio/fornica-
tõe/aut aliĳs gñib⁹ luxurie. De ſtulticia hoꝝ multa multotiens dicta
ſunt: q̄ ita ſtulti ſunt vt eis h̄ nomẽ p̄ aliĳs pctõrib⁹ appropatũ ſit. Tha
mar dixit fratri ſuo: Noli facere hãc ſtulticiã. Et cũ vir ꝯtrectare vult
feminã renuentẽ ait: Stulte q̃d facis (narr was machſtu)

Scd̃a nola eſt: voluptatẽ q̄rere in tactu pudẽdoꝝ ſuoꝝ aut alioꝝ/